

روزنامه نگاری

- ۲ -

نگارش سید قاسم خان رشید
عضو انجمن ادبی

ما بعد از شماره ۲۳

این بود نکات عمده فن جریده نگاری و سفارشات مخصوصه که بایست جریده نگاران به آن توجه داشته ، هر يك را در موقعش تعمیل نمایند . اکنون برای آنکه مطالب مزبور بهتر خاطر نشان گردد ، وضعیت و چگونگی يك يك از روزنامه ها جرائد و مجلات امروزه را بطور مثال شرح میدهیم :

نمونه يك روزنامه عصری : مراد از روزنامه عصری ، آن روزنامه هائست که روزانه يك یا دو مرتبه نشر شده و از عموم

مسائل سیاسی ، اقتصادی ، زبیبی ، اخلاقی ، ادبی و تاریخی و غیره بحث مینماید .

يك روزنامه عصری کم از کم دارای ۴ صفحه و قطعش میان يك یا رچه کاغذ چهارنخته ئی و دوخته ئی ، هر صفحه شامل ۳ ، ۴ ستون میباشد و در سر آن بخط درشت داخل کلیشه قشنگ و برجسته اسم روزنامه و در دو طرف نام نگارنده و آدرس اداره و شرح اشتراك و باقی شرایط مخصوصه از قبیل سورت قبول مقالات و قیمت اعلانات و غیره طبع میشود .

ستون اول آن با وقف مقالاتی میباشد که از طرف شخص مدیر و دیگر نویسندگان نسبت به وقایع جهان یا اوضاع داخله انشا میگردد و با مهمترین خبر های تلگرافی دنیا را در آن جا داخل مینمایند و بسا اوقات همین مضامین

ستون دوم را نیز فرا میگیرد. و بعضاً نیز در سر مقاله، مقالات علمی از قسم نظریات جدید نسبت به تعالیم و تربیت و کشفیات علم الروح و علم اجتماع یا بحث روحیات یا اجتماعیات و اخلاقیات و غیره درج میشود. اما نه بطور دائمی بلکه در فواصل دور و در باقی اوقات عمان مضامین فوق را در آن قسمت جا میدهند.

ستون سوم و چهارم عموماً تا وسط خود مملو از وقایع مهمه داخله از قبیل اوامر و اجراءات حکومت و گذارشات روزمره و دعاوی و مسائل حقوقی و غیره بوده، از نصف یا بان تر با نصف ستون دوم، بواسطه يك خط افقی از حصه بالا جدا شده، در آنجا، زیر کلمه همیشه «عقائد و آراء» یا «نظریات اداره» تنقید و تبصره روزنامه بر مسائل عمومی داخله و خارجه نشر میشود.

بالآخره در پایان صفحه اول با حروف کوچک نرخ بازار پول و درجه حرارت هوا و تعیین اوقات و غیره طبع میگردد. مقالاتیکه درین صفحه کاملاً داخل نشده به صفحات بعد خصوصاً صفحه سوم حواله داده میشود. زیرا باید دانست که در صفحه اول برای جلب نظر خواننده و استفاده فوری او از تمامی وقایع و اطلاعات مهمه و مفیده ذکر رفته تفصیل آن به صفحات دیگر درج مییابد.

صفحه دوم روزنامه اکثراً اوقات اطلاعات خارجه و بقایای بعضی از آن خبرهای خارجه که در صفحه اول آمده وقف میباشد. اما دارای دو قسمت مشخص است: یکی وقایع و در آن فقط از اصل واقعات نقاط مختلف دنیا بحث میشود نه از تبصرهها و نظریاتی که نسبت به آن از طرف افراد و مطبوعات بعمل می آید. درین قسمت بیشتر برای دول مهمه که در آن ها وقایع بیشتر اتفاق می افتد و با محیط نشر روزنامه علاقه زیاد دارد جاهای علیحده تعیین و خبرهای متعلقه هر مملکت بزیر نام آن که از روی اهمیت مملکت یا ردیف الفبائی گرفته میشود، مثلاً زیر

نام انازونی تمام وقایع نازة آنجا مثل (گرفتاری دزدها) ، (نطق روزوات) ، (رایورت بانك) ، (تعداد بیکاران) و قس علیهذا . به اینقسم علاوه بر آنکه خواننده بفکر جمع ، تمام واقعات و گذارشات جدید يك مملکت را می فهمد در کشالی عناوین هم تخفیف زیاد بعمل می آید و نیز اشتباهاتی که نسبت به درك اصطلاحات اسمای جغرافیائی و غیره در صورت مخلوط بودن تمام خبرها ، رخ میدهد ، کاملاً رفع میگردد .

قسمت دیگر آن برای درج نظریات سیاسیون و جرائد معتبره و عقائد جدیده نسبت به سیاست جهان میباشد که باید با اصل واقعات یکجا نباشد زیرا در صورت مخلوط بودن از خواندن آنها ، انسان همیشه به اشتباه می افتد و حقائق را درك کرده نمیتواند و به اینقسم از حکمیت نمودن در مورد اوضاع عمومی جهان و معضلات سیاسیة محروم میماند .

صفحة سوم برای بقیة واقعات نازة داخلی و خارجی است که از صفحه اول زیاد مانده و يك قسمت باقی آن را برای معلومات مفیده از قبیل خبر های علوم و اختراعات و چیز های شگفت انگیز و غیره تخصیص میدهند .

باقی ماند صفحه چهارم که عموماً شامل يك باب مستقل برای خبر های ورزش و مسابقه های ورزشی داخل و خارج بوده يك باب یا ستون دیگر آن گاهی از مسائل ادبی و صحی و تقریظات کتب و خبر های تفریح و فکاهیات و امور خاندهگی و حیات عائلوی و غیره و غیره چیزها بحث مینمایند . و قسمت خالی را اعلانات و اشتهارات مصور و غیر مصور اشغال میکنند .

نا گفته نماند که بقدر ربع ستون های صفحه دوم و سوم از طرف پائین روزنامه برای نشر رو ما های مفید اخلاقی یا تخنیکی و غیره که بسیار طولانی نبوده

در ظرف ۳۰۲ ماه خانمه پیدا میکند. تخصیص داده میشود.

باید دانست که خبرهای فنون و اختراعات و مسائل صحتی و غیره بحث های مخصوص که در روزنامه جات نشر میگردد، بالعموم از قسم غیر علمی بوده، جزئیات خاص علمی و فنی قطعاً گرفته نمیشود. بقسمیکه عامه مردم از آن استفاده نموده بتوانند.

اکثر روزنامه جات يك باب مخصوص برای سوالات مختلفه که از طرف قارئین نسبت به معلومات متفرقه بعمل بیاید، تخصیص میدهند و در آن جا سوالات تازه را با جوابات آنها مرتباً درج میکنند. و نیز وقتیه فوقه يك اقتراح علمی یا تاریخی و یا اجتماعی را در روزنامه خود باز کرده، قسمت مستقلی برای آن معین مینمایند. روزنامه اگر مصور باشد البته در صفحات آن عکس های اشخاص و مناظر به مناسبت مضامین داخله اش تقسیم میشود.

روزنامه جات بعضی اوقات شماره های فوق العاده را بمناسبت جشن ها و غیره تقاریب مهمه ترتیب میدهند که از هر جهت با صورت دائمی آن تفاوت دارد اما شکل عمومی روزنامه را مگر در فاصله های بسیار در روز و در اوقات مخصوصه، تبدیل نمیکند.

در روزنامه ها وقایع را عموماً و باقی مباحث و مضامین را ناچاراً ممکن کامل و بدون (باقی دارد) میگیرند. اما وقایع را همواره حتی الوسع تعقیب نموده از روی خبرهای تلگرافی و مطالعه جرائد مختلفه به موشکافی در اطراف آن اقدام وسیعی ورزند که دنباله و اقععات مهمه نکسته خواننده صورت گذارش هر يك را بطور مرتب بدون هیچ کندگی و تاریکی بداند.

این مسئله برای شهرت يك روزنامه خیلی مهم است و باید قسمت بزرگ هم نگارنده بسوی آن معطوف گردد.

در روزنامه ها اسم نویسنده گان و صاحبان مقالات را اکثر اوقات بطور واضح و بعضاً مخفف میگیرند و حتی گاهی آن را بکلی مخفی می دارند. اما در صورت اظهار آن، باید در سر مقاله ذکر گردد. باقی در باب ماخذ، اگر چه سابقاً همیشه در روزنامه جات منبع اطلاعات نشان داده میشد اما امروز مطالب جزئی و غیر مهم را بدون تذکار ماخذ درج و فقط در مسائل با اهمیت ماخذ را نشان میدهند. آنهم یا در سر مقاله یا داخل يك مقدمه كوچك یا در آخر آن بطور روشن و واضح. در خانمه باید تذکر داد که هر قدر قطع و حجم و صفحات يك روزنامه بزرگتر باشد، البته موضوعات مزبور به پیمانه وسیعتر در آن درج خواهد گردید.

نمونه يك جریده عصری :
 مدعای ما از جریده درین جا همان اخبارها
 نیست که هفته وار یا ۱۵ روز در ۱۵ روز نشر
 شده بمانند روزنامه ها از عموم مسائل بحث میراند (۱) یعنی سلسله و موضوع معین
 ندارد. يك جریده عصری بقطع از روزنامه خوردتر و از کتب و مجلات عادی
 بزرگتر بوده کم از کم ۱۵ صفحه و وقایع کاغذی یا مقوایی نازک داشته میباشد.
 در روی پشتی آن اسم جریده و اگر مصور باشد يك تصویر از جمله تصاویر متعلقه
 همان شماره چاپ میشود و الا بیشتر اوقات دیگر چیزی بر پشتی آن نمی نویسند
 و در ظهر پشتی شرح اشتراك و قیمت اعلانات و غیره مطالب ضروری با فهرست
 مندرجات درج میگردد. صفحه اول جریده بایک کلیشه قشنگ که حاوی نام
 آن میباشد شروع و در همانجا آدرس دفتر و اسم نگارنده را نیز داخل میکنند.
 درین قسم جرائد ابتدا يك مقاله اجتماعی یا اخلاقی و یا علمی را میگیرند و بعد
 از آن يك مجمل وقایع داخلیه را که در فاصله نشر جریده به وقوع پیوسته و سپس
 وقایع خارجه همان مدت را بطوریکه عادت جریده میباشد یعنی یا بشکل وقایع
 (۱) جریده هائیکه هفته دو بار و سه بار نشر میشوند، بیشتر در حکم روزنامه میباشد.

و با بابتصره و تحلیل، مینویسند و هر گاه جریده تصویر دار باشد عکس های هر واقعه را که در جمع آوری آن دقت و سعی زیاد بعمل آورده میشود، بموقعش طبع مینمایند.

این قسم جرائد گنجایش هر قسم مقالات حاوی نظریات علمی و فنی را داشته و در وقت حاضر بیشتر در موضوع اجتماعیات کل یعنی صلح و جنگ در آنها بحث میشود.

موضوعات تاریخ و تحقیقات علمی و اختراعات و اکتشافات جدید و افسانه ها و خبر های عجیب و فنکامیات و حفظ الصحة و غیره برای جرائد عصری خیلی موزون میباشد و باید به ترتیب مناسب در آن جا داده شود. رومان های مفید را بیشتر در پاورقی نه بلکه در آخر جریده طوری درج میکنند که در وقت ختم هر کدام آن از اصل جریده به آسانی جدا و بصورت کتاب علیحده ترتیب شده بتواند.

اعلانات را بعضاً در ضمن مقالات دلچسپ در ورق های علیحده روی کاغذ رنگه و بعضاً در سر و آخر و پشتی اتمهای جریده داخل میکنند بطوریکه جلب نظر خوانندگان را بخوبی بنماید.

اسمای نویسندگان مقالات و مأخذ آن ها را به کمال وضوح در سر یا آخر هر مقاله مینویسند، فرقیکه مابین این قسم جرائد و روزنامه جات روزمره در درج وقائع خارجه و داخله موجود است اینست که روزنامه جات وقائع مزبور را هر روز تعقیب نموده و بتدریج تمام گزارشات آن ها را نشر می دهند اما در جریده کلیه جزئیات و تعقیبات مزبور تا جائیکه تعلق به مدت افاصله نشر دارد یکجا بطور مفصل نشر می یابد.

مقالات مفصل را قسمت قسمت درج و در سر هر کدام نمره همان قسمت و در حاشیه قسمت های قبل و شماره هائیرا که در آن ها نشر یافته ذکر و در آخرش کلمه « باقی دارد » اضافه مینمایند :

نمونه يك مجله مسلکی : مجلات اگر مسلک و مبحث معینی نداشته باشند تقریباً مانند جرائد معمولی میباشد که در فوق شرح داده شد ، بنابراین به تعریف مجلات مسلکی می پردازیم : يك مجله مسلکی خواه دینی ، خواه سیاسی ، خواه اقتصادی و خواه علمی با اجتماعی باشد حاوی ۳۰ تا ۳۰۰ صفحه بوده از ۱۵ روز تا ۳ ماه يك مرتبه نشر می یابد ، اگر مصور باشد پشتی آن حتماً دارای تصویر و تقریباً مانند جرائد مصور مجلل میباشد و الا بسیار ساده و سنگین بدون هیچ پیرایه ظاهری ترتیب داده میشود . مباحث این قسم مجلات مسلکی البته در داخل همان مسلک ولی متنوع و دارای نظم و ترتیب مرغوبی میباشد که خشکی و يك آهنگی موضوع را تا اندازه زیاد پنهان و مجله را جذاب میسازد و حتماً در آخر آنها يك رومان دلچسپ را که مفاد آن مربوط به مسلک مزبور باشد ، بتدریج نشر می دهند .

يك دستی نگارشات و يك آهنگی انشاء و اسلوب در مجلات مسلکی بسیار قابل سفارش است و نائیرات تبلیغی و اجتهادی آن را عام و بیشتر میگرداند .

در مضامین این مجلات که اکثر اوقات مشکل و غیر مانوس یا علمی میباشد ، باید حتی الوسع سعی کرده شود که بشیوه سلیس تر و روان تر ی انشاء گردد و معضلات و اصطلاحات بیگانه در موقعش شرح بیابد تا علاوه بر طبقه محدود علاقه مندان مسلک مزبور عوام نیز کم و بیش از آن استفاده نموده بتوانند .

در بن قسم مجلات کلیشه های مختلف برای مضامین متنوع آن ترتیب داده و هر قسمت در زیر همان کلیشه مخصوص داخل کرده میشود. نیز بعضی صفحات را که بسبب تمام شدن مقالات سفید می ماند ، بواسطه اطلاعات مفیده کوتاه یا افکار بزرگان و ضرب المثل ها یا اشعار پر میکنند و خالی ماندن آن نقص است که بفقیر ذخائر و معلومات نکارنده و یابی ذوقی او حمل میگردد.

اکنون نکات مهمه فن جریده نگاری تا اندازه شرح داده شد بی مناسبت نخواهد بود اگر شرح مختصری نسبت به تاریخچه جریده نگاری و بعضی از جرائد مهمه امروزه نیز تقدیم خوانندگان محترم گردد : باقی دارد

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

جرائد

(۱) جرائد آئینه ایست که تطورات مدنی ملل در آن منعکس میگردد.

« ریموند بو انکاره »

(۲) جرائد در تریه عمومی ملل با مدارس رقابت می ورزد .

« دو موزی »

وزیر معارف سابق فرانسه